

Jan Antonín Mager Z historie statku čp. 11 ve Dvorech

U příležitosti dvousetletého výročí narození Jakuba Bursy, významného tvůrce mnoha staveb jihočeského selského baroka na Vlachovobřezsku a Volyňsku, uspořádalo Prachatické muzeum výstavu, na níž mj. představilo i rozměrný model Bursou přestavěného statku čp. 11 ve Dvorech.¹ Usedlost zvaná „U Hesů“ má pozoruhodnou historii, osudy jejích majitelů lze kontinuálně sledovat již od roku 1588. Tehdy byla projednávána pozůstalost po zemřelém hospodáři Matějovi Hesovi. Jeho dvůr s polnostmi, loukami a s příslušenstvím byl počacován na 420 kop grošů míšeňských. K vdově Alžbětě s pěti dětmi ve věku 1 - 12 let se přiženil Vít Hes z Nebahov, možná příbuzný nebožtíka. Do roku 1617, kdy usedlost předal nevlastnímu synu Matoušovi, ji měl takřka vyplacenou, ale stavení bylo pohořelé a cena hospodářství poklesla na 290 kop.² Matouš Hes přečkal na usedlosti třicetiletou válku a berní rula z roku 1654 vypovídá, že byl s 25 strychy polností největším hospodářem ve Dvorech. Choval tehdy čtyři voly, čtyři krávy, pět jalovic, devět ovcí a tři svině.³ Válečná doba ale opět snížila cenu hospodářství až na 150 kop, za něž je po Matoušově smrti převzal v roce 1672 syn Jan.

Po něm dvůr roku 1687 koupil Janův synovec Mikuláš, syn Martina Hese a jeho manželky Alžběty rozené Hostlové.⁴ Narodil se ve Dvorech a jeho křest je zapsán v prachatické matrice ke dni 6. prosince 1662.⁵ Oženil se 10. února 1688 v Lažišti s Kateřinou Pehelovou ze Dvorů.⁶ V letech 1689 až 1711 se manželům narodilo 13 dětí. Mikuláš Hes pokládal pravidelně verunky až do své smrti, která jej zastihla roku 1718. Jeho tělo bylo uloženo na hřbitově v Lažišti 19. dne měsíce února.⁷ Vdova Kateřina několik roků hospodařila sama a v roce 1721 položila poslední splátku. Plně vyplacený dvůr v ceně 230 kop byl v roce 1724 připsán synu Václavovi, jehož dědický podíl byl 20 kop 20 grošů a 1 denár, stejnou částku měl pak postupně vyplatit svým devíti žijícím sourozencům, matce pak o tři denáry více.⁸

Václav Hes se narodil ve Dvorech a byl pokřtěn 23. ledna 1693.⁹ Dne 7. ledna 1725 byl v Lažišti oddán s Alžbětou Vojtovou z Kratušína.¹⁰ Nevěsta, která při svatbě ještě nedo-
vršila 17. rok věku, mu v letech 1725 - 1748 porodila celkem 13 dětí. Václav zemřel ve Dvorech 19. září 1758¹¹ a 226 kop čistého jmění, které po sobě zanechal, bylo rozděleno mezi vdovu Alžbětu a sedm žijících dětí.¹²

Z nich se ujal hospodářství syn Josef, narozený roku 1733 (byl pokřtěn 5. ledna).¹³ Dne 16. dubna 1758 uzavřel v Lažišti sňatek s Johannou Hodinovou, rovněž ze Dvorů.¹⁴ Měli spolu šest dětí. Již na jaře 1779 se však hospodaření vzdal a potom plných 30 let užíval výměnek. Zemřel 3. května 1809.¹⁵

Šacunk po smrti Matěje Hese. SOA T, pracoviště Český Krumlov, VS Vimperk, PK pro Dvory (1588), 1650-1803, Sign. V-AU 27/No.1, číslo knihy 1032, fol. 263a

¹ Model rozměrů 146 x 75 x 20 cm vznikl na přelomu 70. a 80. let minulého století a představuje pravděpodobnou podobu objektu, jakou měl po dokončení přestavby roku 1855.

² Státní oblastní archiv v Třeboni (dále jen SOA T), pracoviště v Českém Krumlově, Velkostatek Vimperk, Pozemková kniha pro ves Dvory (1588) 1650-1803, sign. V AU 27/No 1, číslo knihy 1032, fol. 263a-265a.

³ Berní rula 28 Kraj Prácheňský II. díl, ed. Antonín Haas, Praha 1954, s. 529.

⁴ Jako pozn. č. 2, fol. 267a-267b.

⁵ SOA T, sbírka matrik (dále jen SM), Fara Prachatice 2 (N 1654-1665 pro celou farnost), s. 203.

⁶ SOA T, SM, Fara Lažiště 1 (NOZ 1673-1740 pro celou farnost), odd. O, s. 23.

⁷ Tamtéž, odd. Z, s. 59.

⁸ Jako pozn. č. 2, fol. 268a-270a.

⁹ Jako pozn. č. 6, odd. N, s. 79.

¹⁰ Tamtéž odd. O, s. 66.

¹¹ SOA T, SM, Fara Lažiště 2 (NOZ 1741-1784 pro celou farnost), odd. Z, s. 68.

¹² Jako pozn. č. 2, fol. 272b.

¹³ Jako pozn. č. 6, odd. N, s. 228.

¹⁴ Jako pozn. č. 11, odd. O, s. 64.

¹⁵ SOA T, SM, Fara Lažiště 8 (NOZ 1784-1864 pro Dvory), odd. Z, s. 9.

Statek převzal v již zmíněném roce 1779 syn Jan, narozený 24. dubna 1762.¹⁶ Krátce předtím se ve věku necelých 17 let oženil s Annou Zíkovou. Byli oddáni v Lažišti 9. února 1779.¹⁷ Jejich jedenáct dětí se narodilo v letech 1779 - 1802. Koncem druhého desetiletí 19. století se manželé Hesovi odebrali na výměnek, kde bývalá hospodyně Anna zemřela 25. ledna 1827 a její manžel Jan 21. prosince 1832.¹⁸

Na statku hospodařil jejich syn Josef, pokřtěný 17. března 1785.¹⁹ Do stavu manželského vstoupil 18. května 1819 v Šumavských Hošticích, kde byl oddán s Terezií, dcerou Matěje Hese, sedláka z Kosma číslo 4.²⁰ Z manželství se narodily čtyři dcery, z nichž se však dospělosti dožila pouze nejstarší Marie Magdalena, která přišla na svět 6. března 1821.²¹ Josef Hes, poslední z majitelů statku čp. 11 ve Dvorech, nosící příjmení, které dalo usedlosti jméno, hospodařil do roku 1842. Nepochybně v předzvěsti blížícího se konce života, předal živnost své jediné žijící dceři Marii Magdaleně a jejímu manželovi Janu Fidlerovi, kteří uzavřeli sňatek v Lažišti 25. ledna 1842²² a dne 2. června téhož roku vydechl v rodném stavení naposledy.²³

Dvory čp. 11, statek „U Hesů“ a detail štukové výzdoby štítu. Snímky pořídil autor článku 28.3.2009.

Jan Fidler se po roce 1848 stal představeným obce Dvory. S manželkou Marií Magdalenou rozenou Hesovou měl děti Marii (*1843), Jana (*1849) a Josefu (*1855). Byl to on, který již proslavenému zednickému mistrovi Jakubu Bursovi svěřil přestavbu usedlosti. Hospodyně Marie Magdalena se ještě dožila dokončení stavby v roce 1855, ale následujícího roku 10. července podlehl ve věku 35 let tuberkulóze.²⁴

Jan Fidler se 7. října 1856 v Prachaticích znovu oženil. Jeho druhou manželkou se stala Marie, dcera těšovického sedláka Jakuba Hopfingera.²⁵ Ve Dvorech se jim v letech 1857 až 1870 narodilo celkem 10 dětí, z nichž syn František se stal univerzitním profesorem a také ministrem v Předlitavsku. Jemu a rodu Fidlerů z Dobišova mlýna je však věnován zvláštní příspěvek. Jan Fidler hospodařil na statku „U Hesů“ do roku 1874, kdy jej předal své nejstarší dceři z prvního manželství Marii (*1843) a jejímu manželovi Andreasu Harschovi.²⁶ S druhou manželkou a dětmi se Jan Fidler následně ze Dvorů odstěhoval.

Nová majitelka Marie se narodila 29. září 1843 ještě v nepřestavěném statku.²⁷ Ve dvaceti letech se provdala za Andrease Harsche, mlynáře z Blatné (Platten) ve frymburské farnosti. Byli oddáni 6. září v Lažišti.²⁸ Po svatbě se manželé odebrali na mlýn do Blatné, kde se jim narodily 3 děti, z nichž první dvě několik dnů po narození zemřely.

¹⁶ Jako pozn. č. 11, odd. N, s. 130.

¹⁷ Tamtéž, odd. O, s. 107.

¹⁸ Jako pozn. č. 15, odd. Z, s. 15, 21.

¹⁹ Tamtéž, odd. N, s. 1.

²⁰ SOA T, SM, Fara Šumavské Hoštice 4 (O 1784-1856 pro celou farnost), odd. pro Kosmo s. 13.

²¹ Jako pozn. č. 15, odd. N, s. 43.

²² Tamtéž, odd. O, s. 15.

²³ Tamtéž, odd. Z, s. 26.

²⁴ Tamtéž, odd. Z, s. 40.

²⁵ SOA T, SM, Fara Prachatic 42 (O 1785-1930 pro Těšovice), s. 32-33.

²⁶ Katastrální úřad Prachatic, Pozemková kniha katastrálního území Dvory, knihovní vložka č. 11, s. 125.

²⁷ SOA T, SM, Fara Lažiště 9 (NOZ 1824-1903 pro Dvory), odd. N, s. 29-30.

²⁸ Tamtéž, odd. O, s. 294-295.

Na statek Hesů ve Dvorech se pak v roce 1874 přestěhovali s jediným žijícím dítětem, dcerou Terezií, narozenou 23. srpna 1872 v Blatné čp. 29,²⁹ již ve Dvorech už žádny sourozenec nepřibyl. Když se Terezie Harschová 11. listopadu v Lažišti provdala za Mikuláše Pojsla ze Dvorů,³⁰ postoupili jí její rodiče usedlost čp. 11. Z manželství se narodilo pět dětí, když však nejmladšímu z nich bylo půl roku, jejich otec 19. října 1901 zemřel.³¹ Vdova se znovu provdala za Františka Zíku s nímž měla další čtyři děti, z nich nejstaršímu Václavovi byl r. 1931 statek knihovně připsán. V první polovině 50. let 20. století byl dvůr majitelům komunistickým režimem vyvlastněn.³²

**Agnátní vývod předků Marie Hesové
provdané Fidlerové,
dědičky statku čp. 11 ve Dvorech**

Martin Hes

oo 10. 6. 1660 Prachatice
manželka Alžběta Hostlová

I

Mikuláš

~ 6. 12. 1660 *Dvory
oo 10. 2. 1688 Lažiště
m. Kateřina Pehelová ~ 15. 10. 1667 *Dvory

I

Václav

~ 23. 1. 1693 *Dvory, † 19. 9. 1756 Dvory
oo 7. 1. 1723 Lažiště
m. Alžběta Vojtová ~ 25. 2. 1706 *Kratušín,
† 27. 2. 1788 Dvory 11

I

Josef

~5. 1. 1733 *Dvory, † 3. 5. 1809 Dvory 11
oo 16. 4. 1758 Lažiště
m. Johanna Hodinová ~ 16. 5. 1729 *Dvory,
† 12. 8. 1799 Dvory 11

I

Jan

*24. 4. 1762 Dvory, † 21. 12. 1832 Dvory 11
oo 9. 2. 1779 Lažiště (Dvory)
m. Anna Zíková † 25. 1. 1827 Dvory 11

I

Josef

~ 17. 3. 1785, *Dvory 11, † 2. 6. 1842 Dvory 11
oo 18. 5. 1819 Šumavské Hoštice (Kosmo)
m. Terezie Hesová ~ 10. 9. 1784 *Kosmo 4,
† 29. 11. 1857 Dvory 11

I

Marie

*6. 3. 1821 Dvory 11, † 10. 7. 1856 Dvory 11
oo 25. 1. 1842 Lažiště (Dvory)
m. Jan Fidler ~ 13. 12. 1817 *Chlístov 1

(~ křest, * narození, oo sňatek, † úmrtí)

Statek Hesů byl po celou zmiňovanou dobu, t. j. takřka po čtyři století v majetku jednoho rodu, byť nikoliv jen v agnátní linii. Vedle této skutečnosti je pozoruhodný též svým zdobným průčelím tvůrce Jakuba Bursy a dále tím, že zde přišla na svět významná osobnost.

Model statku čp 11 ve Dvorech (a detail), instalovaný v prachatickém muzeu na výstavě, věnované památce Jakuba Bursy. Autorem modelu je A. Matschin, fotografie pořídil autor článku 11. 4. 2013.

²⁹ SOA T, SM, Fara Frymburk 6 (N 1867-1883 pro celou farnost), s. 156-157.

³⁰ Jako pozn. č. 27, odd. O, s. 305-306.

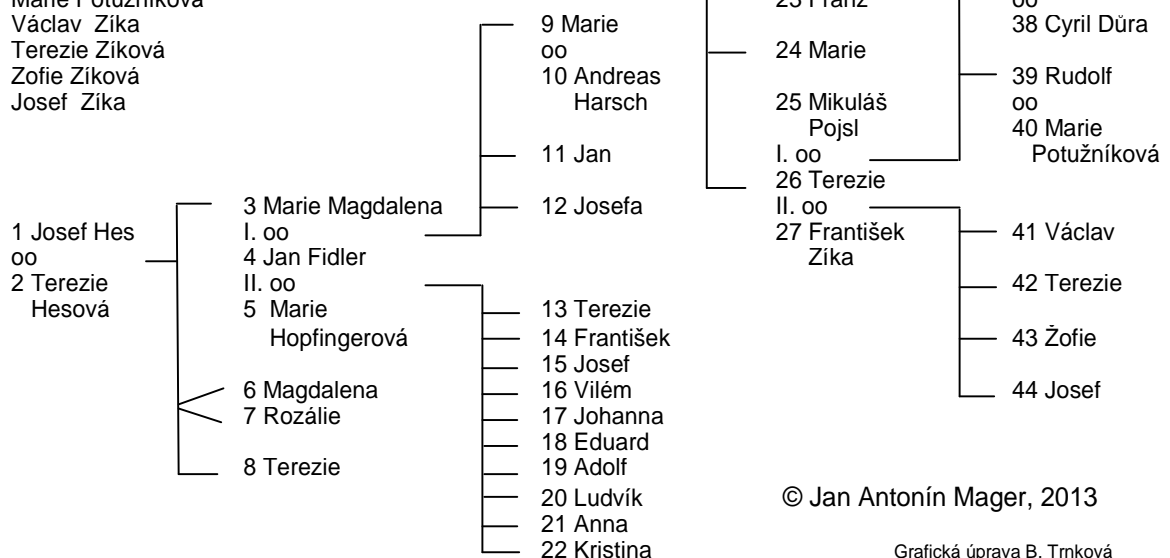
³¹ Tamtéž, odd. Z, s. 338.

³² Jako pozn. č. 26.

Posloupnost hospodářů na čp 11 ve Dvorech v průběhu 19. století a jejich rodové vazby

Legenda k tabulce

1. Josef Hes ~17.3.1785, *Dvory 11, † 2.6.1842 Dvory 11, oo18.5.1819 Šum. Hoštice
2. Terezie Hesová ~10.9.1784, *Kosmo 4, † 29.11.1857 Dvory 11
3. Marie Magdalena Hesová *6.3.1821 Dvory 11, oo 25.1.1842 Lažiště, † 10.7.1856 Dvory 11
4. Jan Fidler ~13.12.1817, *Chlístov 1, oo 7.10.1856 Prachatice
5. Marie Hopfingerová ~20.3.1832, *Těšovice 11
6. Magdalena Hesová *30.7.1824 Dvory 11, † 5.3.1828 Dvory 11
7. Rozálie Hesová *30.7.1824 Dvory 11, † 11.8.1824 Dvory 11
8. Terezie Hesová *25.9.1827 Dvory 11, † 15.10.1827 Dvory 11
9. Marie Fidlerová *29.9.1843 Dvory 11, oo 6.9.1864 Lažiště
10. Andreas Harsch *27.10.1831 Blatná 29 (Platten)
11. Jan Fidler *2.9.1849 Dvory 11
12. Josefa Fidlerová *5.3.1855 Dvory 11
13. Terezie Fidlerová *1.9.1857 Dvory 11
14. František Fidler *13.12.1858 Dvory 11
15. Josef Fidler *12.8.1860 Dvory 11
16. Vilém Fidler *29.5.1862 Dvory 11
17. Johanna Fidlerová *15.1.1864 Dvory 11, † 27.1.1864 Dvory 11
18. Eduard Fidler *15.3.1865 Dvory 11
19. Adolf Fidler *13.6.1866 Dvory 11
20. Ludvík Fidler *25.5.1868 Dvory 11, † 3.6.1868 Dvory 11
21. Anna Fidlerová *24.7.1869 Dvory 11
22. Kristina Fidlerová *25.12.1870 Dvory 11
23. Franz Harsch *16.12.1865 Blatná 29, † 19.12.1865 Blatná 29
24. Marie Harschová *6.9.1868 Blatná 29, † 13.9.1868 Blatná 13
25. Mikuláš Pojsl *4.12.1867 Dvory 6, † 19.10.1901 Dvory 11
26. Terezie Harschová *23.8.1872 Blatná, oo 11.11.1890 Lažiště
27. František Zíka
28. Františka Hrnečková oo 12.2.1917 Lažiště
29. Vojtěch Pojsl *17.4.1892 Dvory 11
30. NN
31. Marie Krinedlová oo 16.8.1932 Lažiště
32. Marie Pojslová *9.5.1894 Dvory 11, oo 4.2.1913 České Budějovice
33. Pius Tausch
34. Terezie Langová oo 24.2.1928 Záblatí
35. František Pojsl *25.7.1896 Dvory 11, I. oo 24.2.1928 Záblatí, II. oo Záblatí
36. Josefa Tremlová
37. Anna Pojslová *4.2.1899 Dvory 11, oo 10.2.1920 Lažiště
38. Cyril Důra
39. Rudolf Pojsl *4.4.1901 Dvory 11, oo 10.6.1929 Vodňany
40. Marie Potužníková
41. Václav Zíka
42. Terezie Zíková
43. Zofie Zíková
44. Josef Zíka

© Jan Antonín Mager, 2013

Grafická úprava B. Trnková